

Standaardisatie vergunningen

De (on-)mogelijkheden van het standaardiseren van warmtevergunningen

Inhoud

Samenvatting	3
1. Inleiding	4
Achtergrond en doel	4
Potentiële voordelen van standaardisatie	4
Afbakening	4
Aanpak	4
Leeswijzer	4
2. Bestaande standaarden	5
2.1 Vijf typen standaarden in het vergunningverleningstraject	5
2.1.1 Standaardisatie in de vorm van een handreiking ten behoeve van de inhoudelijke beoordeling	5
2.1.2 Standaardisatie in de vorm van een format voor het volledig aanleveren van benodigde informatie	5
2.1.3 Standaardisatie in de vorm van een loket voor het stroomlijnen van het proces	6
2.1.4 Overige processtandaardisatie	6
2.1.5 Zachte of harde standaardisatie	6
2.2 Voorbeelden van standaardisatie	6
2.2.1 Aquathermie: standaardisatie voor de inhoudelijke beoordeling	6
2.2.2 Geothermie: format voor het verbeteren van de aanvraag	7
2.2.3 Moor-platform: processtandaard	9
2.3 Randvoorwaarden standaardisatie o.b.v. bestaande standaarden	10
2.4 Gebruik van bestaande standaarden	11
3. Mogelijkheden tot standaardisatie	12
3.1 Selectie en beoordeling vergunningen met standaardisatiepotentieel	12
4. Conclusies en aanbevelingen	14
<i>Bijlage A Gesproken partijen</i>	16
<i>Bijlage B Analyse bestaande standaarden</i>	17

Colofon

Deze notitie is geschreven door Willemijn van Doorn-Hoekveld (Deltares) en Joost van den Assum (CE Delft), in opdracht van het Leer- en Ontwikkelprogramma van Nieuwe Warmte Nu.

Het programma Nieuwe Warmte Nu is mede mogelijk gemaakt dankzij financiële ondersteuning van het Nationaal Groeifonds.

Tekstcorrectie en opmaak

Helder en Duidelijk

December 2025, actualisatie maart 2026

CE Delft

Committed to the Environment

CE Delft draagt met onafhankelijk onderzoek en advies bij aan een duurzame samenleving. Wij zijn toon- aangevend op het gebied van energie, transport en grondstoffen. Met onze kennis van techniek, beleid en economie helpen we overheden, Ngo's en bedrijven structurele veranderingen te realiseren. Al sinds 1978 werken betrokken en kundige medewerkers bij CE Delft om dit waar te maken.

Meer informatie over de studie is te verkrijgen bij projectleiders Willemijn van Doorn-Hoekveld (willemijn.vandoorn-hoekveld@deltares.nl) en Joost van den Assum (assum@ce.nl).

De informatie uit deze notitie is vrij te gebruiken met bronvermelding.

Deltares

Deltares is een onafhankelijk kennisinstituut voor toegepast onderzoek op het gebied van water en ondergrond. Wereldwijd werken we aan slimme oplossingen voor mens, milieu en maatschappij.

CE Delft

Deltares

nieuwe warmte nu

Samenvatting

Warmtenetten worden gezien als belangrijke schakel in de warmtetransitie, maar de vergunningverlening blijkt vaak een knelpunt bij de realisatie. Binnen het programma Nieuwe Warmte Nu hebben Deltares en CE Delft geanalyseerd of het standaardiseren van warmtevergunningen kan bijdragen aan een sneller en efficiënter vergunningsproces.

Aanleiding en doel

Het doorlopen van het traject voor vergunningverlening is een essentiële stap in het realiseren van een warmtenet. Dit proces – vanaf het eerste contact met het bevoegd gezag tot het onherroepelijk vergunnen van een project – neemt veel tijd in beslag. Daarnaast verschillen vergunningstrajecten voor warmteprojecten sterk per situatie op het gebied van benodigde vergunningen, bewijslast, complexiteit en kennisniveau. Deze variëteit leidt dikwijls tot vertraging van het warmtenetproject en hogere administratieve lasten bij zowel initiatiefnemers als vergunningverleners. In deze studie is geanalyseerd waar standaardisatie al plaatsvindt in het warmtevergunningproces, wat de randvoorwaarden zijn voor succesvolle standaardisatie en of verdere standaardisatie van omgevingsrechtelijke vergunningen voor warmtenetten- en bronnen haalbaar en wenselijk is.

Bestaande standaarden

Standaardisatie in het vergunningsproces van warmteprojecten gebeurt al in de aquathermie- (handreiking ecologische beoordeling van koudelozingen) en geothermiesector (formats en branchedocumenten) en via het MOOR-platform (digitaal loket voor meldingen en vergunningen bij graafwerkzaamheden).

Deze standaarden versnellen vergunningsprocessen en verminderen administratieve lasten, doordat de standaard de beoordelingscriteria verheldert, de informatie in een vergunningaanvraag telkens op een vergelijkbare manier wordt aangeleverd of vergunningverlener en -aanvrager direct met elkaar in contact komen.

Randvoorwaarden voor succesvolle standaardisatie:

- Uniforme wetgeving
- Herhaald gebruik van de standaard
- Beperkt aantal stakeholders aan de vergunningverlenende en initiatiefnemende kant
- Push- of pullfactor (het gebruik van de standaard verplichten resp. een ervaren knelpunt oplossen door het ontwikkelen van een standaard)
- Hoog kennisniveau bij aanvragers en beoordelaars

Standaardisatie additionele vergunningen is niet wenselijk

In deze studie zijn 17 veelvoorkomende vergunningen geanalyseerd. Geen van de onderzochte omgevingsrechtelijke vergunningen voor warmtenetten bleek te voldoen aan genoeg randvoorwaarden om standaardisatie toegevoegde waarde te geven. De processen van de geanalyseerde vergunningen zijn relatief eenvoudig, goed afgedekt door bestaande wetgeving of al gestandaardiseerd (bijv. via het MOOR-platform). Daarnaast ontbreekt bij de meeste vergunningen een duidelijke noodzaak tot standaardisatie (afwezigheid van de push- of pullfactor).

Conclusies en aanbevelingen

Standaardisatie is zinvol in niche-vergunningstrajecten, zoals in de aquathermie- en geothermiesector, waar nationale, niet gedifferentieerde, wet- en regelgeving geldt en de standaarden gebruikt worden door een beperkt aantal goed geïnformeerde stakeholders. Voor andere omgevingsvergunningen voor de aanleg van warmtenetten ontbreekt deze basis, waardoor standaardisatie niet bijdraagt aan het versnellen van het vergunningstraject of het verlagen van de administratieve lasten van het bevoegd gezag of vergunningaanvragers.

In plaats van standaardisatie adviseren wij te focussen op procesoptimalisatie, bijvoorbeeld door vroegtijdig vooroverleg of omgevingstafels te organiseren waarin initiatiefnemers en het bevoegd gezag contact zoeken met elkaar. Hiervoor kunnen zij de VNG-toolkit gebruiken. Daarnaast is het relevant om een integrale aanpak van het vergunningverleningstraject te stimuleren binnen gemeenten om verkoking te voorkomen. Ook het inrichten van een vraagbaak voor vergunningverleners en initiatiefnemers (bijv. via NPLW en/of Energie Samen) kan zorgen voor versnelling. Standaardisatie van vergunningen versnelt warmtenetprojecten niet. Grotere impact is te verwachten van kennisdeling en samenwerking.

1. Inleiding

Achtergrond en doel

De warmtetransitie vraagt om versnelling, maar vergunningverlening wordt vaak als knelpunt ervaren. Binnen het programma Nieuwe Warmte Nu (NWN) is geanalyseerd of standaardisatie van vergunningen voor warmtenetten kan bijdragen aan een sneller en efficiënter proces. Dit project is een vervolg op het project dat Deltares en CE Delft in 2024 hebben uitgevoerd vanuit het leer- en ontwikkelprogramma van NWN rond knelpunten en oplossingsrichtingen binnen het vergunningverleningsproces. Dit heeft geleid tot een notitie over de ervaren knelpunten in het vergunningsproces van warmteprojecten en een inventarisatie van de benodigde vergunningen voor het aanleggen van een warmtenet.¹

Een conclusie uit onze analyse is dat er een grote diversiteit bestaat in de vergunningstrajecten binnen de verschillende warmteprojecten. Zo zijn per geval en situatie andere vergunningen nodig en verschillen de gevraagde bewijslast of documentatie, complexiteit van het proces en de kennisniveaus van aanvragers én beoordelaars van geval tot geval. Waar het ene vergunningstraject snel en soepel verloopt, is het andere complex en langdurig. De vraag daarbij is of het standaardiseren van vergunningen die bij de aanleg van warmtenetten nodig zijn, het vergunningverleningsproces zouden kunnen versnellen en/of de administratieve lasten van vergunningverleners- en aanvragers kunnen verlagen.

Potentiële voordelen standaardisatie

Versnellingspotentie

Op het moment dat een standaard is geaccepteerd en ook in de praktijk wordt gebruikt, kan dit het proces mogelijk versnellen. Voor de gebruikers van de standaard is helder en transparant wat er van ze wordt verwacht, waardoor ze daarop kunnen anticiperen. Voorwaarde hierbij is dat zij kennis hebben van wat er van hen wordt gevraagd.

Administratieve lasten verminderen

Op het moment dat standaarden gebruikt worden, kunnen administratieve lasten afnemen. Er worden geen – achteraf – overbodige informatie of onderzoeken gevraagd en beoordeeld, maar alleen informatie die noodzakelijk is voor het beoordelen van de aanvraag.

In deze analyse beantwoorden we drie onderzoeksvragen:

1. Zijn er voorbeelden van huidige standaardisatie in het vergunningsproces?
2. Wat zijn de randvoorwaarden om over te kunnen gaan tot standaardiseren?
3. Voor welke bestaande vergunningen is standaardisatie mogelijk?

Afbakening

Onder standaarden verstaan wij: *afspraken of aanbevelingen die criteria en eisen vastleggen waaraan (in dit geval) vergunningaanvragen, -processen of onderdelen daarvan moeten voldoen. Dit kan bijvoorbeeld de vorm hebben van een handreiking of richtlijn.*

Standaarden zijn meestal vrijwillig, maar kunnen desondanks breed worden gesteund en toegepast binnen een sector. Momenteel worden slechts in enkele deelgebieden standaarden gebruikt bij de vergunningverlening (bijvoorbeeld geothermie en aquathermie). Op veel andere deelgebieden ontbreken dit soort standaarden.

In deze analyse hebben wij ons beperkt tot de vergunningen die uit de inventarisatie van 2024 zijn gekomen. Dit zijn de omgevingsrechtelijke vergunningen voor de fysieke leefomgeving (die onder de Omgevingswet vallen) en de warmteleveringsvergunning. Naast deze publiekrechtelijke vergunningen zijn ook privaatrechtelijke afspraken en overeenkomsten nodig. Deze vallen buiten de reikwijdte van dit project.

Aanpak

Deze analyse bestaat uit een deskstudy naar bestaande standaarden en een analyse van de push- en pullfactoren en andere randvoorwaarden. Daarnaast zijn 12 interviews afgenomen met actoren die ofwel betrokken zijn bij het opstellen van bestaande standaarden, ofwel in de praktijk betrokken zijn bij omgevingsrechtelijke vergunningen bij de aanleg van warmtenetten (zie bijlage A).

Leeswijzer

- Hoofdstuk 2 Bestaande standaarden
- Hoofdstuk 3 Analyse standaardisatiemogelijkheden
- Hoofdstuk 4 Conclusie en aanbevelingen

¹ De resultaten zijn te vinden op: www.nwn.nu/kennis/vergunningen-voor-een-warmteproject-wat-komt-erbij-kijken/

2. Bestaande standaarden

In dit hoofdstuk bespreken we de bestaande standaarden die voorkomen in het vergunningverleningsproces van warmtenetten en -bronnen. Deze standaarden zijn benoemd tijdens interviews met verschillende vergunningverlenende instanties, marktpartijen en brancheorganisaties. Bijlage A toont een overzicht van deze geïnterviewde partijen.

In paragraaf 2.1 lichten we de verschillende vormen van standaardisatie toe. Vervolgens bespreken we in paragraaf 2.2 de standaarden in de aquathermie- en de geothermiesector. Ook staan we hier stil bij een processtandaard die een marktpartij aanbiedt voor gemeentelijke meldingen en vergunningen. Ten slotte identificeren we in paragraaf 2.3 op basis van de bestaande standaarden de benodigde randvoorwaarden om standaardisatie in het vergunningsproces effectief en wenselijk te maken.

2.1 Vijf mogelijkheden van standaardisatie in het vergunningverleningstraject

We zien vijf verschillende mogelijkheden om het vergunningsproces van warmtevergunningen te standaardiseren:

1. Standaardisatie in de vorm van een handreiking (inhoudelijke beoordeling)
2. Standaardisatie in de vorm van een format (aanleveren van juiste informatie)
3. Standaardisatie in de vorm van een loket (proces)
4. Overige processtandaardisatie
5. Harde versus zachte standaarden

De eerste vier opties voor standaardisatie gaan over de manier waarop de standaarden het vergunningverleningsproces mogelijk versnellen. De vijfde heeft betrekking op de manier waarop die vier opties worden vormgegeven.

2.1.1 Standaardisatie in de vorm van een handreiking voor de inhoudelijke beoordeling

Handreikingen standaardiseren de beoordelingscriteria die een vergunningverlener toepast bij het beoordelen van een vergunningaanvraag. Doordat ze invulling geven aan de manier waarop (nieuwe) wet- en regelgeving moeten worden geïnterpreteerd, hoeven vergunningverleners niet zelf het wiel uit te vinden en zijn studies naar de effecten van een warmte-installatie of warmtenet niet meer nodig. Hierdoor kan het beoordelingsgedeelte van het vergunningstraject sneller verlopen. Andere voordelen van handreikingen zijn dat ze rechtsgelijkheid in het vergunningstraject borgen en duidelijkheid kunnen scheppen aan initiatiefnemers van warmtenetten en/of -bronnen.

Handreikingen hebben toegevoegde waarde als er pluriformiteit bestaat aan de kant van de vergunningverlener. Dit is het geval wanneer decentrale overheden (gemeenten, provincies of waterbeheerders) het bevoegd gezag zijn bij vergunningaanvragen die voortvloeien uit landelijke wetgeving. Een voorbeeld van een handreiking is de STOWA-handreiking die waterbeheerders gebruiken om de ecologische effecten van TEO-(thermische energie uit oppervlakte-)installaties te beoordelen (zie paragraaf 2.2.1).

2.1.2. Standaardisatie in de vorm van een format voor het volledig aanleveren van benodigde informatie

Formats bieden een standaardmanier aan voor het aanleveren van informatie bij een vergunningaanvraag. De doelstelling van formats is tweeledig. Enerzijds vereenvoudigen ze het beoordelen van vergunningaanvragen. Dat is omdat initiatiefnemers gevraagde bewijsstukken op een vergelijkbare manier aanleveren, wat de beoordeling door vergunningverleners sneller en eenvoudiger maakt. Anderzijds zijn formats een uitkomst voor (professionele) warmteontwikkelaars die herhaaldelijk dezelfde vergunningen aanvragen. Zij kunnen hun systemen op het standaardformat inrichten en vergelijkbare informatie uit eerdere aanvragen hergebruiken, waardoor het voortraject van een vergunningaanvraag veel sneller gaat.

Formats kunnen een uitkomst zijn in vergunningsprossen waarbij een uniforme vergunningverlener (e.g. de minister/ministerie) op herhaaldelijke basis hetzelfde type vergunning verleent aan een pluriforme groep vergunningaanvragers (e.g. warmtebedrijven- en/of coöperaties). Een voorbeeld van een format zijn de 'branchedocumenten aardwarmte' die het ministerie van Economische Zaken en Klimaat (EZK, tegenwoordig ministerie van Klimaat en Groene Groei) heeft opgesteld om eenvoudiger vergunningaanvragen van de geothermiebranche te beoordelen (zie paragraaf 2.2.2). Het bevoegd gezag hoeft echter niet de vergunningverlenende instantie te zijn. De opsteller kan ook een brancheorganisatie of (een) enkele vergunningaanvrager(s) zijn.

2.1.3 Standaardisatie in de vorm van een loket voor het stroomlijnen van het proces

Een loket is een vorm van standaardisatie die niet is gericht op de inhoud, maar op het proces rond een vergunningstraject. Het kan de vorm aannemen van een (digitaal) platform waar vergunningverlener en -aanvrager, en eventueel andere belanghebbenden (netbeheerders, telecombedrijven), direct met elkaar in contact zijn en snel kunnen communiceren over een vergunningaanvraag.

Een loket als processtandaard kan het vergunningstraject versnellen doordat partijen eenvoudiger met elkaar in contact staan en zo sneller overeenstemming kunnen vinden over een aangevraagde vergunning. Loketten zijn waardevol in situaties waarin verschillende partijen herhaaldelijk met elkaar in contact zijn (e.g. de gemeente en aannemers die werkzaamheden in de (ondiepe) ondergrond uitvoeren). Een voorbeeld van een loket is het MOOR-platform (zie paragraaf 2.2.3)

2.1.4 Overige processtandaardisatie

Elk onderdeel van een warmtenet (warmtebronnen, warmtenetwerk en eventuele warmteopslag) vereist één of meer vergunningen met mogelijk verschillende looptijden, bevoegd gezagen en benodigde aan te leveren informatie. Het voorbereiden van deze vergunningaanvragen kost initiatiefnemers veel tijd. De complexiteit van het opnemen van het vergunningstraject in de bredere projectplanning neemt verder toe doordat de bevoegd gezagen wettelijke beslistermijnen dikwijls niet halen vanwege capaciteitstekorten, gebrek aan kennis en ervaring, en onvoldoende informatie-uitwisseling tussen afdelingen binnen de vergunningverlenende instantie. Daarnaast is voor sommige warmtesubsidies een onherroepelijke vergunning vereist. Hierdoor kunnen partijen bij het overschrijden van vergunningstermijnen subsidie mislopen, waardoor het hele warmteproject niet meer rendeert.

Initiatiefnemers vragen zich daarom vaak af of er een standaardvolgorde of tijdsplan bestaat waarin zij deze vergunningen kunnen aanvragen, om zo het vergunningstraject op projectniveau te versnellen. Of om risico's op het uitlopen van het vergunningsproces en het rondkrijgen van de businesscase te verkleinen. Maar een standaardvolgorde voor het aanvragen van vergunningen lijkt niet te bestaan. Een efficiënte volgorde is projectafhankelijk vanwege de verschillende vergunningen die voor verschillende configuraties van warmtenetten nodig zijn en de verschillende startpunten van warmtenetprojecten (e.g. uitbreiding bestaande warmtenetten of 'green field' nieuwe warmtenetten).

2.1.5 Zachte of harde standaardisatie

De vier bovengenoemde typen standaarden kunnen zowel op een harde als zachte manier worden geïmplementeerd. Harde standaarden liggen vast in wet- en regelgeving en zijn daardoor verplicht. Zachte standaarden hebben geen juridische status. Deze worden toegepast op vrijwillige basis.

Bepaalde technische NEN-normen zijn voorbeelden van harde standaarden die invulling geven aan uiteenlopende eisen, zoals technische eisen aan gebouwen of het gebruiken en opslaan van elektronische patiëntendossiers. Alle standaarden rond omgevingsrechtelijke vergunningen van warmtenetten of -bronnen (zie paragraaf 2.2) zijn zachte standaarden. Dit betekent niet dat ze niet veelvuldig worden gebruikt. Een medewerker van brancheorganisatie Geothermie Nederland gaf aan dat alle bedrijven in de geothermiesector de formatstandaarden voor vergunningverlening aardwarmte (zie paragraaf 2.2.2) toepassen.

2.2 Voorbeelden van standaardisatie

In deze paragraaf belichten we drie sectoren waarin standaardisatie in het vergunningsproces van warmteprojecten al plaatsvindt. In paragraaf 2.2.1 bespreken we de standaard voor het beoordelen van de ecologische effecten van aquathermieprojecten. Vervolgens gaan we in paragraaf 2.2.2 in op de standaarden die in de geothermiesector zijn ontwikkeld door het ministerie van Klimaat en Groene Groei (KGG) en de geothermiebranche. In paragraaf 2.2.3 staan we stil bij het MOOR-platform; een standaard die o.a. het proces voor vergunningen rond werkzaamheden in de ondergrondse infrastructuur stroomlijnt.

2.2.1 Aquathermie: standaardisatie voor de inhoudelijke beoordeling

STOWA, als kenniscentrum voor regionale waterbeheerders (met name waterschappen), heeft in nauwe samenwerking met waterbeheerders een beoordelingskader laten ontwikkelen dat vergunningverleners ondersteunt bij het inschatten van de ecologische effecten van koudelozingen. De eerste versie van dit kader, *Handreiking voor beoordeling van ecologische effecten van TEO-systemen* (hierna: beoordelingskader koudelozingen), is in 2021 vastgesteld. Het primaire doel van deze eerste versie was het realiseren van een uniforme beoordeling van ecologische effecten.

In de praktijk bleek versie 1.0 echter complex en lastig toepasbaar. Om die reden is gewerkt aan een herziene versie, met als doel de leesbaarheid en toepasbaarheid te verbeteren. Deze versie 2.0 is in 2023 gepubliceerd. Hoewel hiermee stappen zijn gezet, heeft ook deze versie het doel gedeeltelijk bereikt. Een belangrijke oorzaak hiervoor is het beperkte aantal praktijktoepassingen en het ontbreken van voldoende empirisch onderzoek. Daardoor zijn monitoringsgegevens nog schaars en beschouwen niet alle betrokken partijen de ecologische onderbouwing als toereikend.

Momenteel wordt gewerkt aan versie 3.0 van het beoordelingskader. Deze herziening richt zich op het versterken van de wetenschappelijke en praktijkgerichte onderbouwing, onder meer door gericht onderzoek. Het doel is om zowel de inhoudelijke kwaliteit als de acceptatie en toepasbaarheid van het beoordelingskader te vergroten.

Proces

Het proces van totstandkoming van het beoordelingskader kent een iteratief karakter. Bij de ontwikkeling van versie 1.0 en 2.0 traden STOWA en Rijkswaterstaat op als opdrachtgevers. Waterschappen waren intensief betrokken bij het proces via deelname aan een begeleidingscommissie, bestaande uit circa 25 leden. In de praktijk bleek deze omvang echter beperkend voor een effectieve en actieve samenwerking.

Bij de huidige herziening is daarom gekozen voor een kleinere begeleidingscommissie van circa 15 personen, met als doel de betrokkenheid en effectiviteit te vergroten. Daarnaast is de Unie van Waterschappen toegetreden als opdrachtgever, naast STOWA en Rijkswaterstaat. Hiermee is de bestuurlijke en inhoudelijke betrokkenheid van de waterbeheerders verder versterkt.

De doorontwikkeling van het beoordelingskader vindt incrementeel plaats. Ervaringen met de toepassing van eerdere versies vormen expliciet input voor de herzieningen. Zowel de lessen uit versie 1.0 als de feedback van gebruikers van versie 2.0 zijn richtinggevend voor de huidige aanpassingen. Deze aanpak draagt bij aan het ontwikkelen van een breed gedragen standaard, waarin de ervaringen en behoeften van de gebruikers centraal staan.

Afdwingbaarheid

Het beoordelingskader heeft op dit moment geen formele juridische status. Het gebruik ervan kan daardoor niet worden afgedwongen. Wel kunnen waterbeheerders onderling afspraken maken over toepassing, maar voor bredere en consistente toepassing is ten minste bestuurlijke acceptatie noodzakelijk.

Daarnaast is de werkwijze momenteel nog niet structureel verankerd in de processen van Rijkswaterstaat. Dit bemoeilijkt het stimuleren van het gebruik van de meest recente versie door waterschappen. In de praktijk leidt dit ertoe dat vergunningverleners zowel versie 1.0 als versie 2.0 hanteren.

Ten slotte wordt nog gewacht op nadere beleidsmatige duiding vanuit het ministerie van Infrastructuur en Waterstaat (IenW). Het ministerie werkt momenteel aan een separate handreiking over een temperatuurbegrenzing van 26 graden voor koudelozingen. De uitkomsten daarvan kunnen van invloed zijn op de positionering en toepassing van het beoordelingskader.

2.2.2 Geothermie: format voor het verbeteren van de aanvraag

Het vergunningstraject voor geothermie valt op doordat er veel verschillende standaarden voor zijn ontwikkeld. In totaal heeft de vergunningverlener — het ministerie van Economische Zaken (EZ) en/of brancheorganisatie Geothermie Nederland — zes standaarden ontwikkeld. Dit relatief grote aantal hangt samen met de manier waarop de sector is georganiseerd. De geothermiesector bestaat uit een kleine groep professionele partijen die elkaar goed kennen, zich hebben verenigd in een brancheorganisatie en hun vergunningen telkens bij hetzelfde overheidsorgaan aanvragen. Tabel 1 geeft een overzicht van de voor de geothermiesector ontwikkelde vergunningen.

Tabel 1 – Standaarden in geothermie-vergunningstrajecten

Type	Standaard
Format	Branchedocumenten en formats
Gestandaardiseerd onderdeel	Instemming uitvoerder
Handreiking	Seismisch risico
	Abandoning
Proces	Meerdere boortrajecten in één vergunningaanvraag
	Aanvragen voorgesprek

Formats: branchedocumenten en formats

Sinds 1 juli 2023 heeft de opsporing en winning van geothermie een eigen vergunningssystematiek binnen het stelsel van de Mijnbouwwet. Het ministerie van Economische Zaken (EZ) is het bevoegd gezag voor alle mijnbouwactiviteiten, waaronder het winnen van aardwarmte in de diepe ondergrond (dieper dan 500 meter) ([IPLO, 2025](#)). Om de aardwarmtesector en andere betrokkenen te informeren over de nieuwe procedures van deze systematiek heeft het ministerie, in samenwerking met TNO en Geothermie Nederland, **branchedocumenten** opgesteld die uitleggen hoe de procedures uit de mijnbouwwet- en regelgeving in de praktijk werken.

Daarnaast heeft het ministerie **formats** beschikbaar gesteld waarmee aanvragers op een gestandaardiseerde manier informatie kunnen aanleveren voor één van de drie aardwarmtevergunningen (Toewijzing zoekgebied aardwarmte, Startvergunning aardwarmte en Vervolgvergunning aardwarmte) ([NLOG, 2025](#)). Doel van de branchedocumenten en de formats is bij te dragen aan een transparant proces, waarin de wettelijke doorlooptijden van de vergunningen worden gehaald. Dit doel wordt in de praktijk overigens niet behaald; het ministerie van EZ heeft vaak meer tijd nodig dan de wettelijke beslistermijnen van 18 of 32 weken om een beslissing te nemen over een aardwarmtevergunningaanvraag.

De branchedocumenten en formats hebben geen juridische status. Aanvragers zijn dus niet verplicht om ze te gebruiken. Maar Geothermie Nederland ziet geen reden om dat niet te doen en raadt al haar leden aan om de formats te gebruiken bij een vergunningaanvraag.

De branchedocumenten zijn sinds de publicatie al diverse keren aangepast door het ministerie van KGG en TNO, o.a. na advies van Geothermie Nederland op basis van praktijkervaringen.

Gestandaardiseerde vergunning: instemming uitvoerder

De aanvrager van de Startvergunning aardwarmte of de Vervolgvergunning aardwarmte hoeft niet dezelfde (rechts)persoon te zijn als degene die de feitelijke werkzaamheden voor het winnen van geothermie gaat uitvoeren. De uitvoerder aardwarmte is een natuurlijke persoon of rechtspersoon die in opdracht van de vergunninghouder aardwarmte gaat opsporen of winnen (art. 2 lid 1 sub ap Mijnbouwwet).

De uitvoerder moet door het ministerie van EZ worden goedgekeurd voordat hij naar aardwarmte mag boren. Deze goedkeuring gebeurt parallel aan de behandeling van de Startvergunning of Vervolgvergunning aardwarmte en is volledig gestandaardiseerd. Hierdoor is er geen maatwerk meer nodig bij het beoordelen van individuele uitvoerders.

Handreiking: Seismisch risico

Als onderdeel van het aanvragen van een Startvergunning aardwarmte moeten ontwikkelaars van geothermieprojecten de verwachte bodembewegingen van hun aardwarmteproject in kaart brengen en aantonen dat deze verwachte bewegingen aan de gestelde veiligheidsnormen voldoen (art. 240 lid 1 sub d, e Mijnbouwwet).

Om ervoor te zorgen dat niet elke operator een eigen methode toepast bij het in kaart brengen van het seismisch risico van een project, hebben TNO-AGE en EBN in opdracht van het ministerie van EZ de SRIMA-tool ontwikkeld. De SRIMA-tool is een standaard-methodiek om de seismische risico's van een geothermieproject in kaart te brengen en te kunnen beoordelen ([NLOG, 2025](#)).

Het Staatstoezicht op de Mijnen (SodM), de instantie die het seismische risico toetst, gebruikt echter een andere beoordelingsmethode. Daardoor leidt een positieve uitkomst van de SRIMA-tool niet automatisch tot een positief oordeel van het SodM. En dus ook niet vanzelfsprekend tot een verleende Startvergunning aardwarmte. Momenteel

wordt de tool doorontwikkeld en aangevuld met data uit recente geothermieboringen. Hierdoor kan de SRIMA-tool in de toekomst mogelijk nog scherper aansluiten bij de beoordelingen van het SodM.

Handreiking: 'Abandoning' standaard

Als onderdeel van het aanvragen van een Vervolgvergunning aardwarmte moeten ontwikkelaars van geothermieprojecten een beschrijving geven op welke manier een boorput wordt achtergelaten na exploitatie van het project (art. 24af lid 1 sub g Mijnbouwwet).

De olie- en gasector werken al langer met zogeheten abandoning-standaarden voor het achterlaten van boorgaten, nadat de winning van olie of gas is beëindigd. Geothermie Nederland ontwikkelt momenteel een vergelijkbare standaard die specifiek is toegesneden op het veilig achterlaten van geothermieputten.

Processtandaard: meerdere boortrajecten in één vergunningaanvraag

Het boren naar geothermie gaat in de praktijk vaak anders dan in de oorspronkelijke vergunningaanvraag is voorzien. Als een boring om wat voor reden ook anders verloopt dan van tevoren is bedacht, moet een alternatief boortraject worden gevolgd. Dit nieuwe traject kan dicht bij een seismisch knelpunt lopen, waardoor het seismisch risico van de boring toeneemt.

Voorheen moesten geothermie-operators voor een nieuw boortraject opnieuw een vergunning aanvragen en de beoordeling daarvan afwachten. Zij hebben dit risico afgedekt door standaard meerdere boortrajecten in één vergunningaanvraag op te nemen. Het bevoegd gezag kan op deze manier de alternatieve trajecten tegelijkertijd beoordelen. Hierdoor neemt het risico op uitloop van het geothermieproject af.

Processtandaard: aanvragen voorgesprek

Branchevereniging Geothermie Nederland raadt haar leden als processtandaard aan om vóór het indienen van een Startvergunning aardwarmte alvast een startgesprek te voeren met medewerkers van het ministerie. In dit gesprek komen mogelijke knelpunten voor een specifieke boorlocatie aan bod. Tijdens het voorgesprek zijn nog niet alle knelpunten bekend, aangezien niet alle relevante data beschikbaar zijn. Er hebben immers nog geen boringen plaatsgevonden. Maar de betrokken partijen kunnen dan al wel mogelijke oplossingen bedenken voor de geïdentificeerde knelpunten, waardoor het beoordelingsproces van de uiteindelijke aanvraag sneller kan gaan.

2.2.3 MOOR-platform: processtandaard

Gebrek aan regie op werkzaamheden in de ondergrond was in de jaren '00 reden om het proces rond de meldingen van werkzaamheden voor kabels en leidingen van netbeheerders en hun aannemers te standaardiseren. Het oorspronkelijke doel was om de meldingen die verplicht zijn voor graafwerkzaamheden te uniformeren. Elke gemeente hanteerde hiervoor eigen regels, wat heel onduidelijk was voor netbeheerders en aannemers die de melding moesten doen. Ook voor gemeenten was het lastig overzicht te krijgen en te houden over werkzaamheden in de ondergrond. Die onduidelijkheid werd onderkend als een gezamenlijk probleem dat een gezamenlijke aanpak vroeg. Hieruit is het MOOR-platform voortgevloeid. Dit online communicatieplatform met een workflow is in gezamenlijkheid ontwikkeld door gemeenten, netbeheerders en hun aannemers.

Drie typen stakeholders, met elk een eigen doel, waren betrokken bij het standaardiseren van het proces:

- gemeenten, vanuit de wens om overzicht en regie te krijgen en te houden rond werkzaamheden in de ondergrond;
- netbeheerders, die aan aan de bestaande regelgeving wilden voldoen, maar tegen versnippering daarvan aanliepen;
- aannemers, die vooral zochten naar duidelijkheid over toestemming om met de werkzaamheden te mogen beginnen.

Deze samenwerking heeft geresulteerd in het oprichten van een communicatieplatform dat voor elke deelnemende gemeente de eisen aan een specifiek project toont. In de loop van de tijd is het platform gegroeid en zijn er steeds meer meldingen, en ook vergunningen, op aangesloten. Er is veel draagvlak voor het platform onder gebruikers (inmiddels zijn ruim 300 gemeenten hierop aangesloten) en dat leidt tot versnelling van het proces.

Meldingen om te mogen werken in de ondergrond vormden het startpunt van het MOOR-platform. Hierdoor waren de gebruikers beperkt tot de drie eerder genoemde typen stakeholders: gemeenten, netbeheerders en aannemers. Inmiddels is de scope van het platform uitgebreid en is er ook een module waarop sommige provincies, waterschappen en ProRail aangesloten zijn.

Het proces van groei is incrementeel. Inzet van het platform in de praktijk maakt duidelijk waar de behoeften van gebruikers liggen en daar wordt op ingezet. Een volgende stap is de samenwerking met het Digitale Stelsel Omgevingswet (DSO).

2.3 Randvoorwaarden standaardisatie o.b.v. bestaande standaarden

We hebben de in paragraaf 2.2 beschreven standaarden onderling vergeleken. Een overzicht van deze analyse is opgenomen in Bijlage B. Op basis van terugkerende kenmerken van deze standaarden formuleren we in deze paragraaf de vijf randvoorwaarden die bepalend zijn voor de wenselijkheid van standaardisatie rond warmtevergunningen.

1. Uniforme wet- of regelgeving, zonder lokale variatie

Standaarden zijn toepasbaar voor vergunningen waarvan de wet- en regelgeving uniform zijn. Dit betekent dat vergunningen die worden verleend op basis van nationale of provinciale regels zich meer lenen voor standaardisatie dan regels op gemeentelijk of waterschapsniveau. Bij het ontbreken van uniforme regels moet de standaard telkens opnieuw worden aangepast aan de regels van een gemeente of waterschap. De kans op herhaaldelijk gebruik van de standaard wordt dan kleiner.

2. Schaal van toepassing: herhaaldelijk product

Om de ontwikkeling van een standaard te laten lonen moeten één of meer partijen dezelfde vergunning herhaaldelijk aanvragen of beoordelen. Het heeft immers geen zin om een standaard te ontwikkelen voor een vergunning die slechts één keer per decennium wordt aangevraagd.

Daarnaast moet de standaard eenvoudig te dupliceren zijn; het moet gaan om een product dat gemakkelijk te hergebruiken is. Uiteraard moet het mogelijk zijn wijzigingen aan te brengen, maar dat moet gaan om details en niet om grote wijzigingen ten opzichte van de standaard, want dan is maatwerk een logischer optie.

3. Beperkt aantal stakeholders aan de vergunningverlenende kant

Bij een kleine groep potentiële gebruikers aan de vergunningverlenende kant is het meer realistisch om tot een breed gedragen en geaccepteerde standaard te komen. Ook kunnen gebruikers gemakkelijker aangesproken worden op het gebruik van de standaard en kunnen eventueel noodzakelijke aanpassingen aan de standaard eenvoudiger worden afgestemd. Voorbeelden van een beperkt aantal stakeholders aan de vergunningverlenende kant zijn de waterschappen (21 in Nederland) of een ministerie dat optreedt als bevoegd gezag.

Deze randvoorwaarde is minder van belang bij de omvang van het aantal initiatiefnemers van warmtenetten (de aanvragende kant). Een format waarbij initiatiefnemers op een standaardmanier informatie moeten aanleveren bij een vergunningaanvraag kan zowel door enkele of zeer veel vergunningaanvragers worden gebruikt. Wel neemt de toegevoegde waarde van de standaard toe als het aantal stakeholders aan de aanvragende kant groeit.

4. Aanwezigheid van een push- of pullfactor

Er moet een reden zijn om de standaard op te stellen. Dat kan een probleem zijn in de bestaande praktijk; de pullfactor. Denk bijvoorbeeld aan tijdwinst die te behalen valt bij het beoordelen van vergelijkbare vergunningaanvragen voor geothermieprojecten, het ontbreken van een methode om de ecologische effecten op waterkwaliteit in te schatten, meldingen die niet verwerkt worden of onzekerheden (over bijvoorbeeld de seismische impact van geothermie). Ook kan er een partij zijn die de standaard oplegt; de pushfactor (waarschijnlijk eveneens uit efficiency-motivatie).

Met name bij een pullfactor is er al draagvlak voor de standaard. Bij een pushfactor – het bevoegd gezag legt de standaard op – is het gebruik ervan eveneens groot. Het draagvlak kan in dat geval wel kleiner zijn, omdat gebruikers de behoefte niet per se voelen. Standaarden hoeven geen formele juridische status te krijgen, maar bestuurlijke commitment om ze op nemen in de werkwijze van de organisatie is wel essentieel om het gebruik ervan te bevorderen.

5. Kennisniveau partijen

Ook bij aanwezige standaarden is het van doorslaggevend belang dat betrokken partijen (zowel aan de aanvragende als de beoordelende kant) kennis van zaken hebben. Wanneer bepaalde effectenstudies worden gevraagd, moet de belanghebbende kennis hebben van bijvoorbeeld de technische details uit een aanvraag. Als die kennis ontbreekt (bijvoorbeeld bij initiatiefnemers die voor het eerst een warmtenetproject starten), lost het hebben van een standaard deze lacune niet op.

2.4 Gebruik van bestaande standaarden

Als stakeholders een gezamenlijk probleem/knelpunt willen oplossen via gebruik van een standaard, betekent dit potentieel draagvlak voor het gebruik daarvan. Om het draagvlak te vergroten is belangrijk dat de toekomstige gebruikers actief betrokken zijn bij de ontwikkeling van de standaard, zodat zij deze in gezamenlijkheid kunnen vormgeven.

Het actualiseren van de standaard is ook relevant. In de praktijk kunnen problemen aan het licht komen die bij een herziening kunnen worden opgelost. Het is belangrijk dat er ruimte is voor verbeteringen in de loop van de tijd. Een proces inrichten voor het herzien en verbeteren van de standaard vergroot het draagvlak onder gebruikers, omdat knelpunten waar een of meer van hen mee worstelen hierdoor de volgende versie verholpen kunnen zijn.

Het (bindend) voorschrijven van een standaard – ofwel door deze op te nemen in wet- of regelgeving, ofwel doordat dit is overeengekomen in bestuurlijke afspraken – draagt bij aan het gebruik ervan. Bij een standaard die met enige regelmaat wordt geactualiseerd werkt het voorschrijven en vastleggen van het gebruik juist vertragend, omdat het aanpassen van wet- en regelgeving of bestuurlijke afspraken lang duurt. Gebruikers moeten dan langer dan strikt noodzakelijk met een oude standaard werken.

Voor een groot draagvlak is met name cruciaal dat de stakeholders zowel betrokken zijn bij de totstandkoming als bij het herzieningsproces, zodat zij achter het gebruik van de standaard staan.

3. Mogelijkheden tot standaardisatie

3.1 Selectie en beoordeling vergunningen met standaardisatiepotentieel

Om te onderzoeken of er vergunningen of andere publiekrechtelijke handelingen bestaan die mogelijk gestandaardiseerd kunnen worden, maar waarvoor nu nog geen standaarden bestaan, hebben we de randvoorwaarden voor standaardisatie (zie paragraaf 2.3) getoetst aan het Vergunningenoverzicht warmtenetten dat is opgesteld door Deltares en CE Delft (NWN, 2025). Dit overzicht inventariseert de 65 meest voorkomende vergunningen voor de aanleg van een warmtenet. Daarnaast bevat het de benodigde vergunningen voor de realisatie van vier veelvoorkomende warmtebronnen (aquathermie, geothermie, thermische centrales en zonthermie).

De warmtevergunningen die voldoen aan één of meer van de randvoorwaarden zijn nader geanalyseerd. Tabel 2 bevat een overzicht van de 17 onderzochte warmtenetvergunningen. De meeste werden herhaaldelijk verleend door één of een selecte groep vergunningverleners.

Bij nadere analyse bleken geen van deze 17 vergunningen geschikt voor standaardisatie. Bij alle vergunningen of andere publiekrechtelijke handelingen ontbrak een significante push- of pullfactor om het vergunningsproces (verder) te standaardiseren. Veel van deze vergunningstrajecten kennen een eenvoudig proces en/of heldere wet- en regelgeving, waardoor het bevoegd gezag relatief gemakkelijk vergunningaanvragen kan beoordelen. Een voorbeeld is de omgevingsvergunning voor het aanleggen van een open-bodem energiesysteem. Provincies stellen vooraf heldere eisen aan o.a. de locatie en de maximale temperatuur waarmee warm water in de bodem mag worden opgeslagen. Hierdoor kan het bevoegd gezag vergunningsvragen efficiënt aan deze criteria toetsen.

Voor andere vergunningen bestonden al handreikingen om vergunningaanvragen inhoudelijk te beoordelen of was het vergunningverleningsproces al gestandaardiseerd. Dat geldt bijvoorbeeld bij omgevingsvergunningen voor het aanleggen van (warmtenet-)leidingen. Hiervoor is het vergunningsverleningsproces in veel gemeenten al gestandaardiseerd via het MOOR-platform. Een ander voorbeeld is de omgevingsvergunning voor aquathermiecentrales voor het lozen van spoelwater in een oppervlaktewaterlichaam. De handreiking van **STOWA (2023)** bevat al standaarden voor het inschatten van de ecologische effecten van het spoelen en reinigen van aquathermiecentrales.

De gesprekken met betrokkenen in het vergunningverleningsproces, onder meer van VNG en ACM, bevestigen het beeld dat standaardisering van andere vergunningen dan de al gestandaardiseerde niet haalbaar is of geen toegevoegde waarde biedt.

Tabel 2 – Geanalyseerde warmtevergunningen

Thema	Vergunning	Activiteit	Reden voor longlist	Reden tot uitsluiting
Algemeen	Omgevingsvergunning	Flora- en fauna-activiteit	<ul style="list-style-type: none"> Herhaald product Kleine groep vergunningverleners (Provincies) 	Problematiek speelt niet in alle provincies in dezelfde mate en is niet specifiek voor warmtenetten.
		Aanleggen of veranderen van een weg	Herhaald product	Eenvoudig proces dat al goed afgedekt wordt door het MOOR-platform.
		Uitweg maken of veranderen		
		Kabels en leidingen aanleggen	Herhaald product	Aanleg van ondergrondse infrastructuur verloopt via een eenvoudig proces waar gemeenten ervaring mee hebben (AVOI). Mogelijk wijzigt het proces nog en moeten de regels voor het aanleggen van ondergrondse infrastructuur vastgelegd worden in het omgevingsplan.

Thema	Vergunning	Activiteit	Reden voor longlist	Reden tot uitsluiting
Aquathermie	Omgevingsvergunning	Gebruik maken van een waterstaatswerk	<ul style="list-style-type: none"> • Herhaald product • Relatief kleine groep vergunningverleners (waterbeheerders) 	Handreiking Aquathermie bevat al een voorstel voor standaardregels voor het gebruik maken van een waterstaatswerk die waterbeheerders kunnen overnemen in de Waterschapsverordening.
	Meldplicht			
	Omgevingsvergunning	Lozen spoel-(afval)water in een oppervlaktewaterlichaam	Relatief kleine groep bevoegd gezag (waterbeheerders)	Handreiking Aquathermie bevat al een standaard voor het inschatten van de effecten van het spoelen en reinigen van aquathermiecentrales.
	Melding	Lozen spoel-(afval)water in een vuilwaterriool of op of in de bodem		
Maatwerkvoorschrift	Lozen spoel-(afval)water In een voorziening voor de verzameling en transport van afvalwater niet zijnde een vuilwaterriool			
Warmtenet	(Warmte-) leveringsvergunning	Leveren van warmte aan meer dan 10 verbruikers tegelijk of meer dan 10.000 GJ per jaar	<ul style="list-style-type: none"> • Herhaald product • Eén vergunningverlener (ACM) 	Processen vergunningstraject zijn al vergaand gestandaardiseerd door het ACM.
	Omgevingsvergunning	Aanleg van (warmte-) leidingen	Herhaald product	Vindt al plaats via het MOOR-platform.
	Melding	Onderhoud en reparatie van leidingen		
	Omgevingsvergunning	Beperkingen gebiedactiviteit	Kleine groep bevoegd gezag (minister van I&W en provincies).	Wet- en regelgeving is uitgebreid en helder voor doelgroep.
	Meldplicht			
Warmte-opslag	Omgevingsvergunning	Aanleggen en gebruiken open-bodemenergiesysteem	Kleine groep bevoegd gezag (provincies).	De eisen aan open-bodem energiesystemen zijn helder en daardoor relatief eenvoudig te beoordelen.

4. Conclusies en aanbevelingen

Deze studie bestaat uit drie onderzoeksvragen:

1. Waar vindt standaardisatie in het vergunningsproces al plaats?
2. Wat zijn de randvoorwaarden om over te kunnen gaan tot standaardiseren?
3. Voor welke bestaande vergunningen is standaardisatie wenselijk?

Standaardisatie komt veel voor in de aquathermie- en geothermiesector

Voor het verlenen van vergunningen voor warmteprojecten bestaan momenteel verschillende standaarden. Om de inhoudelijke beoordeling van aanvragen rond koudelozingen van aquathermie-installaties te stroomlijnen bestaat het Beoordelingskader koudelozingen 2.0 (ontwikkeld door STOWA en Rijkswaterstaat). Dit beoordelingskader is de herziening van versie 1.0. Momenteel wordt gewerkt aan een nieuwe versie die versie 2.0 naar alle waarschijnlijkheid in 2026 opvolgt.

Een ander voorbeeld zijn de branchedocumenten en formats voor de geothermiesector die het ministerie van Economische Zaken heeft ontwikkeld, in samenwerking met TNO en Geothermie Nederland. Deze formats zorgen ervoor dat aanvragers hun vergunningaanvragen op een uniforme manier indienen, waardoor het bevoegd gezag ze efficiënter en sneller kan beoordelen. Een voorbeeld van processtandaardisatie is het communicatieplatform MOOR, waarbij het proces van meldingen en vergunningaanvragen voor werken in de ondergrond gestandaardiseerd zijn.

Een kleine groep vergunningverleners, herhaald gebruik, gezamenlijk nut, uniforme regelgeving en een hoog kennisniveau zijn randvoorwaarden voor standaardisatie

Wat de bestaande standaarden gemeen hebben, is dat er een afgebakende groep (potentiële) gebruikers aan de vergunningverlenende kant te identificeren is. Zij zijn vaak actief betrokken geweest bij het opstellen van de standaarden, waardoor draagvlak is gecreëerd voor het gebruik ervan.

Daarnaast is van belang dat de standaard herhaald wordt toegepast door het bevoegd gezag of initiatiefnemers. Een standaard opstellen voor vergunningen die slechts eens in de tien jaar worden vergeven levert geen netto-tijds winst en/of lagere administratieve lasten op.

Een andere randvoorwaarde voor succesvolle standaardisatie is het nastreven van een gezamenlijk doel, zoals blijkt uit de drie casussen. Daarin was sprake van een zogenoemde pullfactor: een gezamenlijk hulpmiddel bij het beoordelen van ecologische effecten, ofwel het consistent maken van meldingen rond werkzaamheden in de ondergrond, ofwel het creëren van inzicht in de benodigde informatie voor het beoordelen van vergunningaanvragen.

Uniforme regelgeving is een pré voor succesvol standaardiseren. Bij te veel onderscheidende regelgeving is het lastig om te werken met een inhoudelijke standaard. Er zijn dan te vaak uitzonderingen of aanpassingen nodig. Dit aspect (te situatie-specifiek om te kunnen standaardiseren) kwam naar voren in de interviews, waarbij het ging om de (on)mogelijkheid om bijvoorbeeld ingrepen in een waterstaatswerk te standaardiseren. Voor een processtandaard is uniforme regelgeving minder relevant, omdat deze geen invloed heeft op het proces zelf, zoals te zien bij het MOOR-platform.

Naast bovengenoemde randvoorwaarden is een hoog kennisniveau van doorslaggevend belang bij het al dan niet succesvol zijn van een standaard. Bij het ontbreken van kennis over de inhoudelijke vereisten van de standaard, kunnen gebruikers deze niet op de juiste manier toepassen. Dan biedt een standaard geen meerwaarde. Het vereiste van een hoog kennisniveau geldt voor zowel de initiatiefnemer als voor de beoordelaar.

Standaardisatie heeft bij de geanalyseerde vergunningen geen toegevoegde waarde

De 17 geanalyseerde omgevingsrechtelijke vergunningen uit het Vergunningenoverzicht voor warmtenetten van **Nieuwe Warmte Nu (2025)** bieden geen aanknopingspunten voor standaardisatie. Hoewel een deel van de vergunningen voldoet aan een aantal randvoorwaarden, zoals frequent gebruik en een beperkt aantal stakeholders, ontbreekt bij alle een duidelijke inhoudelijke of procedurele noodzaak om de vergunning te standaardiseren.

De onderzochte vergunningstrajecten zijn relatief eenvoudig en goed hanteerbaar op basis van bestaande wet- en regelgeving of al voorzien van handreikingen en uniforme werkwijzen. Daarmee ontbreekt zowel een *pull*- (bijv. complexe of inconsistente besluitvorming) als een *push*factor (zoals de bestuurlijke wens tot uniformisering) die standaardisatie een toegevoegde waarde geven.

Aanbevelingen

Aangezien uit de analyse is gebleken dat er weinig potentie zit in versnellen van warmteprojecten via het standaardiseren van omgevingsvergunningen, richten de aanbevelingen zich niet zozeer op het proces van standaardiseren, als wel op het vergunningverleningstraject.

Uit diverse interviews kwam naar voren dat een voorwaarde voor een soepel vergunningverleningstraject een hoog kennisniveau is. Als partijen (zowel initiatiefnemer als vergunningverlener) ervaren zijn met warmteprojecten, wordt het vergunningsproces niet als knelpunt ervaren. Is één van beide of zijn beide partijen onervaren, dan blijkt dit tot vertraging te kunnen leiden.

De belangrijkste aanbeveling luidt: *organiseer een vooroverleg bij de start van een initiatief*. De Vereniging van Nederlandse Gemeenten (VNG) heeft een toolkit die gemeenten kunnen gebruiken om een zogeheten 'omgevingstafel' te organiseren, zoals een vooroverleg voor complexe aanvragen. Dit kunnen ze ook gebruiken om het vooroverleg bij warmteprojecten beter in te zetten aan de voorkant van een project (VNG, 2025). Na het indienen van een aanvraag is ook van belang een integrale aanpak te hanteren, zodat verschillende disciplines en afdelingen tijdig betrokken zijn.

Het Nationaal Programma Lokale Warmtetransitie (NPLW)² kan een goed gremium zijn om als vraagbaak te dienen. Overzicht krijgen en houden op geleerde lessen in de praktijk is belangrijk om het proces te versnellen en te voorkomen dat partijen elke keer het wiel opnieuw moet uitvinden.

Voor initiatiefnemers van warmteprojecten is belangrijk om vroegtijdig in contact te komen met het bevoegd gezag én vroegtijdig professionele partijen te betrekken bij het proces, zodat zij kunnen helpen met specifieke kennis en ervaring. Daarnaast zijn er organisaties, zoals Energie Samen, die beginnende bewonersinitiatieven kunnen helpen om het proces goed op te starten en in te richten.

² Per 1 januari 2026 gaat het NPLW, samen met het Nationaal Programma Regionale Energiestrategie (NPRES) en het Samenwerkingsprogramma Integraal Programmeren van het Energiesysteem (SP IPE) op in het Nationaal Programma Energiesysteem (NP ES), zie: www.nplw.nl/over-nplw/organisatie.

Bijlage A: Gesproken partijen

Tabel 3 – Lijst van gesproken partijen

Rol	Organisatie
Manager	ACM
Beleidsadviseur	Brancheorganisatie geothermie
Projectleider	Commercieel warmtebedrijf
Adviseur energie	Adviseur energie
Adviseur planvorming en voorbereiding	Gemeente
Business Developer Energietransitie	Business Developer Energietransitie
Nutscoördinator	Gemeente
Projectleider	Gemeente
Projectleider	Gemeente
Projectleider	Lokaal initiatief
Projectleider	Lokaal initiatief
Accountmanager	MOOR werkt
Werkvoorbereider	Publiek energie- en afvalbedrijf
Werkvoorbereider	Publiek energie- en afvalbedrijf
Projectleider	STOWA
Strategisch beleidsadviseur	VNG

Bijlage B: Analyse bestaande standaarden

Tabel 4 – Analyse van bestaande aquathermie-, geothermie en processtandaarden

Rol	Aquathermie	Geothermie	MOOR
Proces/inhoud	Inhoud	Proces	Proces
Doel standaard	Beoordeling uniformiseren	Aanvragers informeren/ aanvragen stroomlijnen	Communicatie tussen aanvrager en verlener bewerkstelligen.
Opsteller	Vergunningverlener	Vergunningverlener	Objectieve marktpartij
Betrokken partijen	Waterbeheerders	SodM, GN, TNO	Netbeheerders en hun aannemers, gemeenten
Verleners	Waterbeheerders	Eén ministerie (EZ)	Gemeenten
Gebruikers	Kleine groep aanvragers	Kleine groep aanvragers	Kleine groep aanvragers
Gebruik	Volledig, maar verschillende versie	Bijna volledig	Bijna volledig
Problemen gebruik	Verschillende interpretatie, niet transparant, onderbouwing wetenschappelijk onvoldoende	-	-
Oplossing	Meer wetenschappelijk en praktijkonderzoek ter versterking van de onderbouwing		
Status	Vrijwillig, onderzoek naar verplicht stellen	Vrijwillig	Vrijwillig voor gemeenten Verplicht voor gebruikers binnen een gemeente die het MOOR gebruikt
Aantal vergunningen	Eén vergunning	Drie opeenvolgende vergunningen op hetzelfde thema	Alle meldplichten en een aantal vergunningen voor één afgebakend onderwerp (graafwerkzaamheden voor kabels en leidingen)
Proces	2020 -> Versie 1.0	Sinds 2023 jaarlijkse update	Gezamenlijk met aanvragers (netbeheerders en aannemers) en beoordelaars (gemeenten); organisch gegroeid met toevoegen functies (kaart) en scope